

91

1944, juli 24. Nord-Østerdal herredsretts dom i

(1944 juli 24. Nord-Østerdal herredsretts dom i Os-saken)

Os-saken.

Dommer: Sorenskriver Otterbeck.

Domsmenn: O. B. Gåsborg og John Høgdaal.

DOMMEN

Saken gjelder i store trekk spørsmålet om saksøkerne som er eiere av gårder i Os, har eiendomsrett til grunnstadiet hvor de har sine slåtter og setrer i Vangroftedalen i Os, og om de derpå voksende skog, eller kun en slåtterbeitt, har eiendomsrett til å tilegne seg, jessett som vokser på disse slåttene.

Videre gjelder saken spørsmålet om hvem som står til å sette ut utenfor de avgrønsede slåtte- og setereiendommer i den vestre del av Vangroftedalen.

Os herred vestenfor Glåma er delt i 2 kretser, Dalsbygda og Everselva. Osgårdene ligger ved og i nærheten av Glåma, og Dalsbygda ligger i sidedalseret Vangrofta, 7-10 km. fra Glåma stasjon. Det omtvistede område begrenses i nord og nordvest av fylkesgrensen mot Sør-Trøndelag, i vest av herredsgrensen mot Kvikne, i sør av herredsgrensen mot Tolga og i øst av en linje, som avgrenser den nordlige del av Vangroftedalen. Denne linje tar sin begynnelse fra et punkt i herredsgrensen mellom Tolga og Os, mellom høyde 1145 og 1095 på bakvedt kartet, følger bekken derfra til elven Snudda, følger den til et punkt 1/2 til 1 km. ovenfor det sted Everselva faller ut i Snudda, løper i rett linje til Vangroftedalen (se tangelkartet 962), og videre til det sted Storbekken faller ut i Everselva, derfra etter Everselva til Spelsteengen i Dalsbygda, hvis sørgrense følger setrer mot Åslidfjellet og Everselva i sjøbygda ved Everselva.

Os-området i denne saken er h. v. utleier til i M. Otterbeck

Dette område faller naturlig i 3 deler, Sættåhaugene i vest og nordvest, Hemateengene i sør og Falken og Dalbusjøen i øst og nordøst. En stor del av disse trakter er opptatt av markslåtter (engeslåtter), som tildels er sammenhengende og no bevokst med bjerkeskog, og strekker seg over betydelige arealer. Fjellet utenom slåttene, som no i stor utstrekning benyttes til havn, er havneområde for setrene. Innen området er det 12 setrer, nemlig 7 i Sættåhaugen, 4 i Falken og 1 ved Dalbusjøen. Disse setrer og praktisk talt alle slåtter innen området tilhører gårder i Os. Sættåhaugene ble anlagt ca. 1820-60, i Falken den første i 1875 den siste i 1920.

Utenfor området og i nærheten av dette ligger en del Dalsbygden tilhørende setrer, nemlig Dalvollene og Storsvollsetrene på syd-vestre side av elven Vangrofta og setrene i Kløftåsen og Mastukåsa på den annen side av elven. Fra disse setrer har det tildels vært havnet i slåttene over grensen for det omtvistede område. Dette er tildels gamle setrer, og enkelte av dem antagelig helt fra 1600 årene, den siste fra omkring 1917.

Ved Høifjellskommisjonens upåskattede kjennelse av 13. juli 1934 er det avgjort at fjellstrekningen i 9. grenseoppangsfelt - Os og Tolga på vestsiden av Glåma - ikke er statsalmanning.

Etter forgjeves forliksmegling har saksøkerne anlagt sak mot oppsitterne i Dalsbygda og nedlagt sådan påstand: I. At saksøkerne hver for seg kjennes eiendomsberettiget til sine slåtte- og setereiendommer i Sættåhaugen, Falken, Hemateengene, med havnengang og påstående skog, innenfor

92

(1944 juli 24. Nord-Østerdal herredsretts dom i Os-saken)

grenser som er hevdvundne eller fastsatt i hjemmelsdokumentene.

II. At ingen særlig tinglig rettighet for noen av de saksøkte godkjernes innenfor saksøkernes slåtte- og setereieendommer i Sættåhaugen, Falken og Hemateengene etter I, undtagen hamnerettigheter i følgende omfang:

25 dager hvert annet år for Nygjeltvollen, Ivar E. Breen, Klokkarvollen, Thore P. Grue og Oustuvollen, Kari Ousten på Gjeltengene nr. 74 og Sundengen nr. 65.

Samme tid for Trøvollen Sigvart N. Trøen, Nygjeltvollen Ivar E. Breen, Klokkarvollen Thore P. Grue og Oustuvollen Kari Ousten på Kløftåsenget nr. 63 og Kløftåsenget nr. 62.

Samme tid for Trøvollen Sigvart N. Trøen, Nygjeltvollen Ivar E. Breen, Klokkarvollen Thore P. Grue og Jovvollen John O. Ousten på Kløftåsenget og Lilleengenget nr. 53 og 59, Utstuengenget nr. 37 og Flatengenget nr. 36.

Samme tid for Dalvollene Embret Vangsgjelten og Einar O. Nordvang på skiftengenget nr. 1, Malimoengenget nr. 2, Spelmoengenget nr. 3 sør for Storbekken, Furuholtengenget nr. 19 og Ytterengenget sør for Storbekken nr. 18.

Disse hamnerettigheter skal ikke være til hinder for eiernes utnyttelse av sine eiendommer etter behovet til enhver tid, så lenge det ikke samlet blir utilstrekkelig hamn for kreaturene i hamnetiden.

III. At fjellet utenom grensene for slåtte- og setereieendomme - begrenset i vest og nord av fylkes- og herredsgrens, i øst av hamneleiet mot Falken, Dalbusjøen og Kløftåsen,

(1944 juli 24. Nord-Østerdal herredsretts dom i Os-saken)

og sør av delset mot Hemateengene - kjøles å være samlede for Sættåhaugen saterlag.

IV. At ingen særlig tinglig rettighet for noen av de saksøkte godkjernes innen det område som er nevnt i punkt III, unntatt mulige matrilineære rettigheter for Nordvang nedre, Berg søndre og Vangsgjelten i Fjellsjøen, samt Vangsgjelten i Fjellsjøen.

V. At de saksøkte en hver alle og alle sammen betaler saksomkostninger til saksøkerne.

De saksøkte har tatt til gjerning og nedlagt påstand på erstatning og tilkjennelse av skadetinger.

Det er enighet mellom partene om at de utviste strekninger har vært statsalmenning, men det er ikke enighet om når, på hvilken måte og til hvem området er gått over til privat eieend.

Follesdal

Saksøkerne gjør gjeldende at det utviste område er gått over i privat eie - eneie eller samleie for bestemte eiendommer - ved okkupasjon, alders tids bruk eller hevd, og at deres eiendomsrett er hjemlet langt tilbake i tiden. Fjellet omkring Sættåhaugen anføres å være brukt av satergrenden til havning, jakt og fiske m.v. med full eiendomsrådighet i ca. 100 år. Også slåttene har vært brukt etter sitt behov. Der har vært foretatt foruten avføring også hugst av ved til setrene, og i flere tilfeller til bruk på gården hjemme i bygden, og vedkommende disse slåtter, som ble tatt i bruk lenge før setrene ble anlagt, foreligger dokumenter som går 150-200 år tilbake. De engeslåtter som er særskilt skyldsatt, har i stor utstrekning gått i handel som selvstendige eiendommer.

1700 faller.

(1944 juli 24. Nord-Østerdal H. rettsretts dom i Os-saken)

Indre engslåtter har fra gammel tid ligget i skyld med gårdene og fulgt disse. Saksøkerne har fremlagt og henviset til en rekke skylddelinger, kjøpekontrakter og skjøter vedkommende disse slåtter, hvilke alle formenes å gi uttrykk for at det er eiendomsrett - ikke bare en bruksrett - det gjelder. Slåttene og sætrene har vært ansett som, brukt som og overdratt som full eiendom. Dette har vært en festnet rett gjennom mange år. Oppfatningen herom var - hevdes det videre - enerådende til 1934 også hos Dalsbygdingene. Disse hadde fra gammel tid sitt saterfjell, skog og slått nærmere gårdene, og har ikke utøvet noen bruk innen Osingenes område øverst i Vangrøftdalen. Fra nevnte år har de gått til en bevisst aksjon i hensikt å danne grunnlag for hevd. Der ble oppført nytte ved Dalbusjøen, som de ved voldgiftsdom av 14/5-1941 ble tilpliktet å fjerne. I 1935 søkte Dalsbygdingene å trekke Osingenes område inn i et jaktlag, som skulle disponere det, og ga sine medlemmer anvisning på jakt i dette område.

Saksøkerne innrømmer, som det vel framgås av påstanden, for en del saterieiendommer i Dalvollen og Kløftåsen havnerett i 25 dager hvert annet år i en del av de sætrene nærmest liggende slåtter i Hemateengene og Kløftåsen. Fra gammel tid har disse sætrer kun vært benyttet annet hvert år i nevnte antall dager, men i omkring 1919-20 har det vært sætret hvert år.

Videre erkjenner saksøkerne at gårdene Nordvang nedre, Berg søndre og Vangsgjelten har matrikulert fiskerett i Forelsjøen og Vangsgjelten i Fjellsjøen.

Saksøkerne har under hovedforhandlingen frafalt saken forsåvidt angår saksøkte Ola Breen, da han ikke påstår å ha

Follet

(1944 juli 24. Nord-Østerdal H. rettsretts dom i Os-saken)

noen rett til fiske i Forelsjøen eller annen rett innen det utvidede område.

De saksøkte hevdet at saksøkerne har noen grunnfjordrett over området. De har en brukrett til satervollene med beidrett i havneskottet, og brukrett over sine slåtter, og d.v.s. rett til å avsette det gress som vokser på slåttene. De hevder at eiendomsrettslige bygdealmenninger for Dalsbygda eller senere for byggen eller enkelte gårder. Overordnetemennene hermed skal tidligere alltid være brukt. De har fra gammel tid utøvet havnerett, jakt- og fiskerett og rett til å ta moser m.v. i trakten, som er Dalsbygdas naturlige interesseområde.

Som hjemmel for sin rett hevdet de saksøkte til kongeskjøte av 14/11 1666, hvorved kløftåseieendommene Breen, Nordvang, Berg, Nordgård og Savgård i Dalsbygda ble solgt til Ditlef Brockdorff og senere overdratt til bondene, og til skogdelingskontrakt av 18/7 1791 hvorved bondene i Dalsbygda og Os delte skogen mellom de enkelte bygdelag og gårder.

Kongeskjøtet omfatter "aggel til lang skoug och mark, fische Wand och Fegang, Waat og tart til fields og fiere med ald dessen pertinentier, som de allere til tilligget hafuer."

De saksøkte hevder at det omrøpste område omfattes av kongeskjøtet.

Ved skogdelingskontrakten av 1791 ble Breengården (Breen, Nordvang og Berg) tildelt den skog som lå på nordre og vestre side av en linje, som begynte nordligst i Djupskarbakken, over Undliåsen og videre etter en nærmere beskrevet linje over Vangrøftdalen og fram til en punkt i Holtålen.

(1944 juli 24. Nord-Østerdal herredsretts dom
i Os-saker)

Osgårdene ble tildelt skogen nærmest Glåma, mens den Østgård og Nordgård tildelte skog ble liggende mellom Os- og Breensgårdenes skog.

De saksøkte hevder at det område som således ble tildelt gårdene Breen, Nordvang og Berg omfatter hele strekningen vest for den boskrevne delelinje, altså også det under nærværende sak omtvistede område.

Senere har gårdene i Dalsbygda foretatt teigdeling av sine ved kontrakten av 1791 tillagte områder, herfra dog undtatt den nord-vestligste del av Vangroftdalen omfattende ikke alene det omtvistede område, men også bl.a. Kløftåsen og Mastukåsa, Dalvollene og Storlivollens satertrakter.

Disse utenfor teigdelingen liggende trakter hevder de saksøkte er bygdealmenning eller sameie, som er gått over fra statsalmenning til privat eie for Dalsbygden, eller gårdene Breen og Nordvang i denne bygd. De gjør derfor gjeldende at den rett Osgårdene måtte ha hatt i almenningen ikke har skiftet karakter derved, at denne er gått over til privat eie, og at de fremdeles kun har en til almenningsrett svarende bruksrett, såsom saterrett og slåtterett m.v.

De saksøkte henviser også til en rekke andre dokumenter, hvormed de mener å kunne godtgjøre at Dalsbygdingene lenge før Osgårdene overhodet hadde noen rettigheter i traktene, utnyttet denne til havning, mosetak, jakt og fiske. For såvidt disse dokumenter finnes å ha noen betydning, vil de bli nærmere omhandlet nedenfor.

(1944 juli 24. Nord-Østerdal herredsretts dom
i Os-saker)

Retten skal bemerke:

Den foran anført er det på det påstått at de her omhandlede trakter tidligere har vært statsalmenning, og at de etter Høyfjellskommisjonens kjennelse av 17. 7. 1934 er i privat eie. Når dette er skjedt og hvordan det er, er ikke avgjort i saken. Høyfjellskommisjonens kjennelse er i det vesentlige bygget på at det ikke er foreliggende bevis for at det i kjent tid har vært almenning i de fjelltrakter det her gjelder.

Etter de foreliggende opplysninger antar retten, at de gårdene i Dalsbygda og Os i 1667 har kjøpt sine gårder, tidligere hadde vært kronjords, var ut almenning i Tolga. Det fremgår således av matroskiftet av 1667, at bl.a. gårdene Vangen, Berg og Østgård i Dalsbygda og Moseng i Os hadde fiskerett i almenningen. *

De mange bygselsedler som i årene fra 1691 til 1753 er utstedt på engeslåtter i Vangroftdalen synes likeledes å vise at det her på den tid var statsalmenning. Etter 1754 ble det ikke utstedt bygselsedler i Østerdalen. Grunnen hertil skal være at "bortbyrtingene ikke skulle være det i året 1754 og yndte Rydningsvesen til hinder."

Det har herimot vært innvendet at den stedfundne bygdesamvirket ikke avgir noe bevis for at disse strekninger var statsalmenning, idet det er anført at det også i bygdesamvirket er åndelig å skaffe bygselsedler på slåttestrekninger for såvidt seg formell adkomst til enestidighet over slåttene, i sådanne lettere kunde holdes borte fra dem.

Ikke fremlagt i Høyfjellskommisjonens rapport av 09.08.1934. Tolleskjold.

(1944 juli 24. Nord-Østerdal herredsretts dom i Os-saken)

Hvordan det no forholdes seg hermed, synes det mest sannsynlig at ikke alene oppsitterne i Dalsbygda, men også i Os har hatt bygsel på slåtter i Vangrøftdalen, såfremt det på den tid var almindelig oppfatning i bygden, at trakten var bygselalmemming eller sameie for Dalsbygda.

Det henvises til H.R.D. i Rt. 1896 s. 575 og 576. Ved disse dommer er antatt at bygselsedler utstedt i det 17de årh. er tilstrekkelig bevis for at det på den tid var bygselalmemming i Tynset.

Der foreligger etter det under saken framkomne innkomne opplysninger om at der på den tid kongeskjøtet ble utstedt har funnet sted annet bruk enn slåttebruken i det omtalte område. Det er mulig at det blev drevet jakt på randsau på fjellet, men på den tid var jakten i almenning fri for alle, hver, likesom det sto enhver fritt for å anbringe fangstretninger av alle slags.

Det kan således ikke antas at kongeskjøtet av 1791 omfattet fjellet i den nordvestligste del av Vangrøftdalen. Kongeskjøtet på Os-gårdene fra samme tid er også skrevet etter den samme vanlige formular, og forutsetningen har således vært, at kun det som har vært brukt som gårdene tillagte eiendomsgrunn var gjenstand for salg.

Når de saksøkte videre søker sin hjemmel i skogdelingskontrakten av 1791, er det til å bemerke at den etter sin art ikke kan gi hjemmel for noen grunneiendomsrett, og det foreligger ikke bevis for rettslige disposisjoner, som viser at eiendomsrett er overført av gårdene i Dalsbygda på et tidligere tidspunkt.

(1944 juli 24. Nord-Østerdal herredsretts dom i Os-saken)

Etter kontraktens ordlyd er det kun skogen som deles. Etter at delelinjene er beskrevet anføres at "av skoven som befindes på begge sider av denne linje, tilhører Breengårdene det som ligger på nordre og vestre, men Østgården og Nordgården det som ligger på søndre og østre side." Dokumentet må således antas å være opprettet kun for å regulere bruken av skogen, som gårdene anså seg eiendomsberettiget til.

Senere foretok Breengårdene (Breen, Nordvang og Berg) deling og teigdeling av skogen inntil en linje gjennom Skarvdalen over Vangrøftelva og videre nordover til Storbekkdalsbygda. Traktene vestenfor var opptatt av setrer, slåtter, hvorpå visstnok var endel bjerkeskog, og store uopptatte fjellstrekninger.

Når de saksøkte hevder at disse trakter fremdeles skulle ligge i sameie mellom gårdene i Dalsbygda eller mellom Breengårdene alene, synes dette ikke å stemme med delingskontrakten av 20/7 1791, hvorved den Breen, Nordvang og Berg tillagte skog ble delt. Det anføres her bl.a.: "At såsom vi ved den med gården Østgården og Nordgårdens oppsittere opprettet dele kontrakt har fått vore gårdes felles skog separert fra bemeldte Østgårdens og Nordgårdens ditto, så haver vi end videre været betenkte på at få samme på lige måte separert fra gårdens Bergs ditto, som den eneste gård med hvilken vi endnu står i sameie, da vore gårdes felles skov for det øvrige grenser til fjelds, alt på det vi etter vore naboers eksempel kunne nyde fordel, at få vore gårdes felles skov igjen uddelt mellom oss selv indbyrdes. - - - Da nu således gården Breens og Nordvangs Felles skov indbefattes under en

(1944 juli 24. Nord-Østerdal herredsretts dom i Os-saken)

ganske separat strekning så have vi igjen indbyrdes forene os om at Dele denne skog i 4re Hoved Dele. - - - Disse fire Hoved-Dele have vi vel derefter igjen uddelt i mindre stykker, således at enhver oppsitter har fått sin påfallende andel for seg selv, uden at nogen samme herefter imellem os skal existere."

Den 19. Februar 1791 utfordiget oppsitterne på Brekke, nordre Vangen og Berg et dokument, hvorved de fredlyste den nordre del av Vangreftdalen for all slags "Havning, Fæsting, soterliggelse og soters opprettelse." Det anføres deri at de har sine sætten og slåtter i Kjurudalen og Vangreftdalen. "Denne begyndelse i nord" og "at denne nordre del av disse lapper, haver fra umindelige tider ene tilhørt vore gårder og tilhører dem ennu."

Retten finner ikke å kunne legge noen avgjørende vekt på dette ensidige dokument, der er opprettet før skogdelingskontrakten av 18/7 1791. Om dette dokument m.fl. anføres i Fjellskommisjonen i premissene til kjennelsen av 13/7 1924, at innholdet av det synes å tyde på, at det allerede dengang forelå iallfall spiser til den konflikt mellom gårdene om rådigheten over disse trakter som bl.a. skrivelsen fra Sattgårds havnelag av 5/12 1921 er et vitnesbyrd om.

Som før nevnt har det her omhandlede område fra gammel tid vært gjennomsvart av et nett av markslåtter, hvorav enkelte antas opptatt allerede i 1600 årene. Slåttene antas tatt i bruk samtidig med opprettelse av nye hjem og gårdsbruk i bygden. Slåttebruket var nødvendig for jordbruket, og i eldre tid en forutsetning for drift av gårdene. Enkelte av disse slåttene

(1944 juli 24. Nord-Østerdal herredsretts dom i Os-saken)

har ligget under gårdenes skyld og fulgt dem gjennom generasjoner. En stor del av dem har vært skyldsatt med reduksjon av hovedbølets skyld, og vært gjenstand for salg og overdragelser såvel fra oppsitterne i Os som Dalsbygda. I skylddelingene er grensene gjennomgående nøyaktig beskrevet, ofte således at slått grenser mot slått. I kjøpekontrakter og skjøter er benyttet uttrykkene "til odal og eie," "full eiendomsrett", "samm eiendom" o.s.v.

Disse dokumenter gir uttrykk for at det dreier seg om eiendomsrett, ikke bare en rett til å avhæste gresset men rett til å benytte skogvirke til slåtterettens utøvelse. I flere tilfeller er uttrykkelig anført at skogen følger med. I et par tilfeller er visstnok nevnt at skogen ikke følger med, men dette kan etter det opplyste ha sine særlige grunner. Det forekommer også at selgerne fraskriver seg og etterkommer odelsrett til eiendommen. Det bør også nevnes at som skylddelingsmenn har deltatt menn fra Dalsbygden, og at dokumenter med uttrykk som nevnt er utstedt av oppsittere derfra.

Det kan neppe være tvil om at disse markslåtter har vært betraktet som eiendom på samme måte som jord nede i bygda.

Oppfatningen i den senere tid med hensyn til spørsmålet om eiendomsrett eller bruksrett er forskjellig eftersom vedkommende bor i Os eller Dalsbygda. Tidligere har etter opplysningene oppfatningen herom også i Dalsbygda vært forskjellig. Bemerkelsesverdig er det også at soteiere og slåtteiere i sistnevnte bygd mener seg å være eiere av grunnen i sotervoller og markslåtter i fjellet, hvor der ikke vokser skog.

- 221 -
 (1944 juli 24. Nord-Østerdal herredsretts dom
 i Os-saken)

Bruken av disse markeslåtter har tildels overskredet den betyngelse som en blott og bar bruksrett måtte gi. Alle setrer i trakten er således bygget på gamle slåtter, jakten på disse har vært bortleiet, og skogen er ihvertfall for Sjøttåhaugens vedkommende alene benyttet til setrenes behov. I den senere tid har det visstnok hendt at ved til setrene i Kloftåsen, Storvollisetrene og Dalvollene er tatt i andre enn setereierne tilhørende slåtter, men det er intet opplyst om hvordan det hermed er forholdt i tidligere tider.

Alt tatt i betraktning finner retten at "Slåtteeierne" ved alders tids bruk eller hevd har ervervet eiendomsrett til grunn som skog på de dem tilhørende markeslåtter i det omtvistede område.

På samme måte finner retten at setereierne i Sjøttåhaugen har ervervet eiendomsrett ikke alene til setrevollene, men også til den av dem benyttede havnegang i fjellet ut mot markeslåtterne.

Også for havnestrekningen i Sjøttåhaugen gjelder det at rådighetsutøvelsen har gått ut over hva en bruksrett over denne hjemler. Jakten har således vært bortleiet årligens fra 1868, og en av setereierne har oppført fiskebu ved Feralsjøen.

De saksøkte har på sin side ikke ført bevis for sådan bruk i fjellet, at den kan danne grunnlag for hevd. Foruten spredte tilfeller av jakt de senere år, foreligger der opplysning om at der til gårder i Dalsbygda i enkelte tilfeller har vært tatt mose i fjellet, men denne bruksutøvelse antas ikke foretatt som utslag av noen grundeidomsrett. Det er en almindelig oppfatning i bygden at adgang til å ta mose i fjellet er fri for enhver innvåner i denne.

(1944 juli 24. Nord-Østerdal herredsretts dom
 i Os-saken)

Av foranstående vil fremgå at retten er kommet til det resultat at gårdene i Dalsbygda ikke har ervervet eiendomsrett til det omtvistede område ved derivativ adkomst. Den omstendighet at dette kan ha vært en almindelig oppfatning i bygden, kan ikke tillegges noen betydning all den stund de saksøkte ikke har kunnet godtgjøre sådan bruksutøvelse, at den kan danne grunnlag for hevd eller ervervelse ved alders tids bruk.

Saksøkernes påstandsposter I og III blir således å ta tilfølge.

Hva angår påstandspost II så er det godtgjort at setereierne i Dalvollene, Storvollia, Kloftåsen og Mastukåsa har havnet og ved alders tids bruk ervervet havnerett i saksøkernes slåtter i større utstrekning enn disse har innrømmet. Retten er dog overensstemmende med bruken i eldre tider indtil 1919-20 årene innskrenket til havning annet hvert år i 25 1/2 dag. Det antas således at setrene i Dalvollene og Storvollia har rett til å havne inntil Eversfjellbekken ned til Snudda, der også må ansees som et naturlig havneområde for disse setre. Det samme gjelder seteren Jotvollen.

Saksøkerne har innrømmet noen av setrene i Kloftåsen havnerett i Gjeltengene (nr.74 på kartet, bil.2 til stevningen), Sundengen (nr.65) Kloftåsengene (nr.62 og 63) Lilleengen (nr.39), Kloftåsenget (nr.53), Utstungenget (nr.37) og Flatengenget (nr.36). Retten finner det imidlertid godtgjort at de saksøktes setre i Kloftåsen har havnet og ervervet havnerett også i Gjeltongenget i Bratthaugen (nr.35).

(1944 juli 24. Nord-Østerdal herredsretts dom i Os-saken)

98

Etter parts- og vitneforklaringene har det visstnok hendt at kreaturene fra Kløftåsetrene har vært sett lengre nordover i Kløftåstangen og Falken, men forklaringene herom er så ubestemte at retten ikke finner å kunne legge noen vekt derpå.

Det ligger utenfor saken å avgjøre spørsmålet om setrenes rett til å havne i Falkens havneområde utenfor slåttonens grenser.

Nils Uttheims seter i Kløftåsen blev først tatt i bruk i 1917-18 årene, idet han da, etter hva han har forklart, ervervet 1/3 av Trøenvollens havnerett. Disse setre har derfor sammen ikke større rett enn Trøenvollen fra gammel tid har hatt.

For setrene i Mastukåsa finnes det godtgjort at de har havnet til og med Rasmusbekken, og at de har havnerett i saksøkernes slåtter Henningsenget (nr.81) Falkenget eller Spelmoenget (nr.82) og Falkenget (nr.90). Herfra undtas den Edv. Ryen tilhørende seter som først er tatt i bruk omkring 1930.

Saksøkerne har videre innrømmet gårdene Kordvang vedre Berg søndre og Vangsgjelten fiskerett i Forelsjøen og Vangsgjelten i Fjellsjøen. Det er ikke godtgjort at andre har ervervet sådan rett. For Fjellsjøens vedkommende gjelder dette kun den grund og strandrett som tilhører saksøker Eivind Haugseggen som eier av Gammelstuenget (nr.35), idet saksøkerne ikke har nedlagt påstand om eiendomsrett til grund i Falksetrenes havneområde hvor Fjellsjøen ligger.

Da saken er frafalt forsåvidt angår Ole E. Breen og denne har påstått seg frifunnet, blir frifinnelsesdom å avsi for hans vedkommende.

(1944 juli 24. Nord-Østerdal herredsretts dom i Os-saken)

Han blir å tilkjennes sakskostninger som settes til kr. 100.-.

Forøvrig finner retten at hver av partene etter sakens viltsomme stilling bør bære sine omkostninger.

D o m s s l u t n i n g :

- A. Ole E. Breen frifinnes.
- B. I. Ingulf P. Os, Per P. Os, Jorund O. Eggen, Per E. Moseng, Ole O. Lillezien, Bjarne Aas, Halstein Kvernåkeng, Karenus Horten, Håkon Øverland, eller no hans dødsbo, Erik I. Moseng, Arne Selberg, Hans P. Moseng, Martinus Moseng, Erik K. Moseng, Øystein Os Eggen, Karen Haukerud, Marit E. Os, Torleif Furuholt, Kristen Langøien, Gudmund Langøien, Eivind Haugseggen, John Myren Løvnes, Nils Th. Østgård, Halstein J. Meli, Einar Østgårdseggen, Per Henningsmo, Nils W. Sund og Lars Jorde kjennes hver for seg eiendomsberettiget til sine slått og setereiendommer i Sættåhaugen, Falken og Hematengene med havnegang og påstående skog innenfor grenser som er hevdrundne eller fastsatt i hjemmelsdokumentene.
- II. Ingen særlig tinglig rettighet for noen av de saksøkte Leif P. Bratås, Erik P. Grue, Tore P. Smedås, Oliver Nordvang, Kristine Johaug, Jorunn Nygård Lian, Embret Vangsgjelten, Einar O. Nordvang, Jon O. Ousten, Nils Utheim, Eilif J. Breen, Sigvard N. Trøen, Tore P. Grue, Kari Ousten, Per E. Nygård, Odmund Ryen, Edvard Ryen, Ingulf Ytterhaug, Dalsbygda jaktlag og Håkon Gjelten godkjennes innenfor saksøkernes slåtte- og

(1944 juli 24. Nord-Østerdal herredsretts dom i Os-saken)

setereiendommer i Sættåhaugen, Falken og Hematengene etter I, undtatt havnerettigheter i følgende omfang:

25 1/2 dag hvert annet år for de saksøktes setrer i Stervollia, Dalvollene og Jøtvollen i Hematengene inntil Evertfjellbekken.

Samme tid for de saksøktes setrer i Kløftåsen i Gjeltengene ved Gustubekken og Evertrelva (nr.74 på kartet) Sundengen (nr.65 på kartet) Kløftåsen (nr.62 og 63) Lilleengen (nr.39) Kløftåsen (nr.53) Flatengen (nr.36) Utstuenget (nr.37) og Gjeltengen i Brathaugen (nr.35) dog således at Nils Utheim og Sigvard Trøens seter sammen tilligger den Trøensvollen tidligere tilhørende rett.

Samme rett for de saksøktes setrer i Mastukåsa - Edv. Ryens seter undtatt - i Henningsengen (nr.81) Falkengen eller Spelmøngen (nr.82) og Falkengen (nr.90).

III. Fjellet utenom grensene for slått- og setereiendommene begrenset i vest og nord av fylkes- og herredsgrensen, i øst av havnebelet mot Falken, Dalbusjøen og Kløftåsen og i syd av delev mot Hematengene - kjennes å være sameie for Sættåhaugens seterlag.

IV. Ingen særlig tinglig rettighet for noen av de saksøkte godkjennes innen det område som er nevnt i pkt. III, undtatt fiskerett i Forelsjøen for Nordvang nedre, Bergs søndre og Vangsgjelten i Dalsbygda. Videre godkjennes fiskerett i Fjellsjøen for gården Vangsgjelten på Gammelstuengets grund.

(1944 juli 24. Nord-Østerdal herredsretts dom i Os-saken)

V. Ingulf P. Os, Per P. Os, Jarud O. Eggen, Per B. Moseng, Ole O. Lilleøien, Bjarne Aas, Halstein Evertbekeng, Kårenus Morten, Håkon Overland eller no hans dødsbo, Erik I. Moseng, Arne Selteng, Hans P. Moseng, Martinus Moseng, Erik K. Moseng, Øystein Os Eggen, Karen Haukerud, Marit E. Os, Torleif Furuholt, Kristen Langøien, Gudmund Langøien, Eivind Haugeggen, Jon Myren Løvnes, Nils Th. Østgård, Halstein J. Meli, Einar Østgårdseggen, Per Henningsmo, Nils W. Sund og Lars Jorje finnes in solidum til å betale Ole E. Breen i omkostninger kr. 100.- ett hundre kroner. -

Forøvrig idømmes ikke omkostninger.

Oppfyllelsesfristen er 2 uker fra dommens forkyndelse.

Retten hevet,

G. Otterbeck.

John Hugudal.

O. E. Olsberg.

1944. august 6. B r e v fra Ola Eggen, Os, til Tolga - Os Storskiftekommissjon.

Hermed opplysninger om, hvilke eiendommer Dalbusjøfeltet grenser imot: I nord til John Østengs slått, i øst til Krokettbekslåtten (eier John J. Moen Kaler), i syd til Esten og Ingulv H. Østgaard's eiendom Rasmuskvølvet og videre i syd imot Haugeengen gnr. 133 bnr. 37 (eier Jon Myren Løvnes) og Falkengen 133-16 (eier N. Th. Østgaard) og Gammelstuenget 133-29 (eier Eivind Haugeggen), og i vest til Sættåhaugen seterlag.